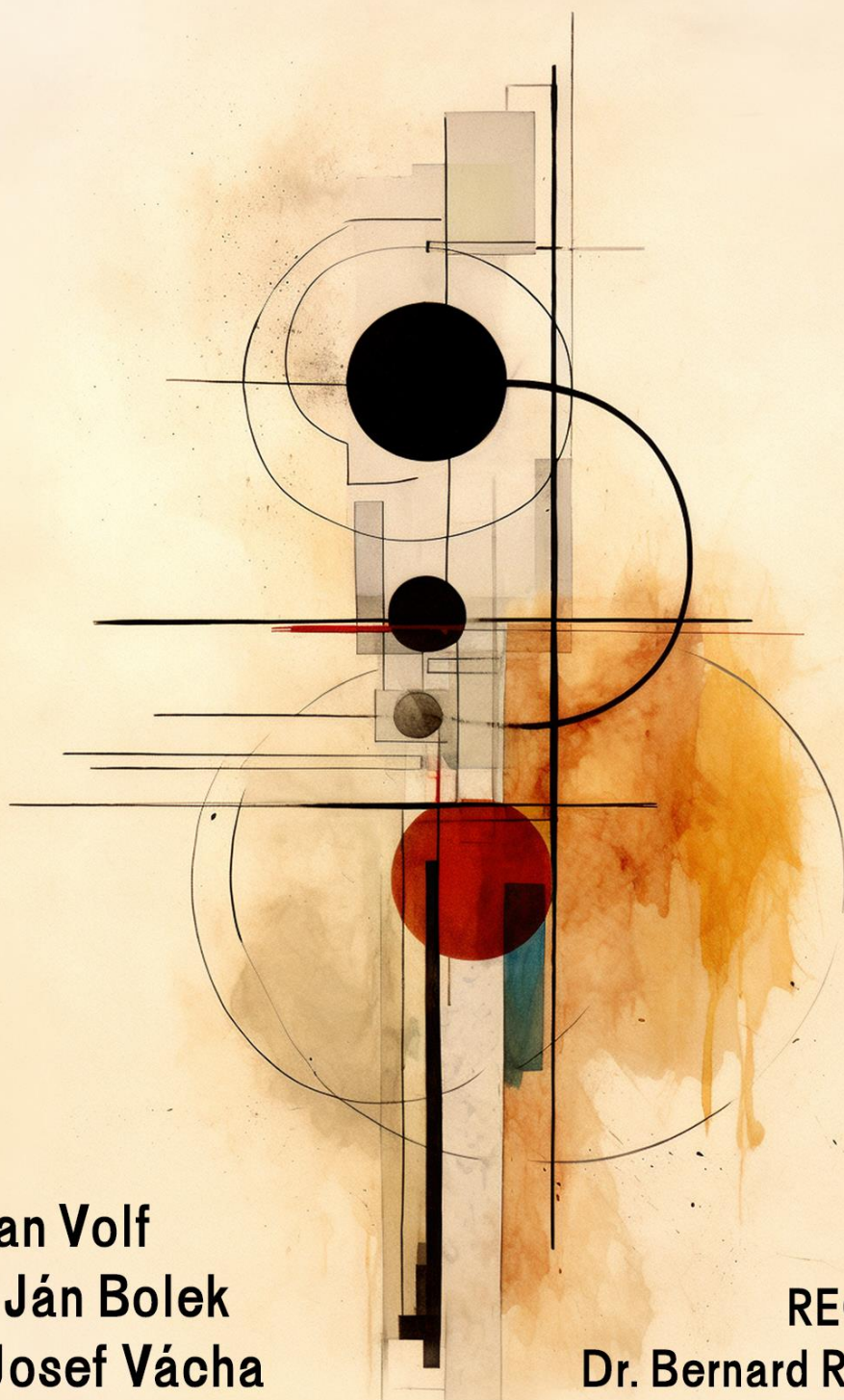

FILOZOFIE

A JEJÍ TERMINOLOGIE

Dr. Jan Volf
Mgr. Ján Bolek
Ing. Josef Vácha

RECENZE:
Dr. Bernard Roštecký

FILOZOFIE A JEJÍ TERMINOLOGIE

AUTOŘI – Dr. Jan Volf, Mgr. Ján Bolek, Ing. Josef Vácha

RECENZE – Dr. Bernard Roštecký

OBSAH

1. UNIVERZUM – CELEK, KOSMOS, SVĚT. UNIVERZÁLNÍ FILOZOFIE.	8
FILOZOFIE	8
UNIVERZÁLIE	8
UNIVERZALISMUS	8
UNIVERZÁLNÍ	9
UNIVERZUM	9
UNIVERZÁLNÍ FILOZOFIE	9
CELISTVOST	9
CELOST	10
KOSMOS – 1	10
KOSMOS – 2	10
SVĚT – 1	10
SVĚT – 2	11
CELEK	11
CELEK – ČÁST	11
2. SYSTÉMOVÝ A STRUKTURÁLNÍ POHLED NA FILOZOFII.	13
FILOZOFIE	13
SYSTÉM – 1	13
SYSTÉM – 2	13
SYSTEMATICKÁ TEOLOGIE	14
FILOZOFIE NÁBOŽENSTVÍ	14
STRUKTURÁLNÍ FUNKCIONALISMUS	14
STRUKTURALISMUS – 1	15
STRUKTURALISMUS – 2	15
STRUKTURALISMUS – 3	16
3. DIALEKTIKA – METODA MYŠLENÍ A JEDNÁNÍ.	17
DIALEKTIKA	17
DIALEKTIKA – 1	18
DIALEKTIKA – 2	20
DIALEKTIKA TRANSCENDENTÁLNÍ	21
DIALEKTIKA – 3	21
4. ONTOLOGIE (POVAHA SKUTEČNOSTI, METAFYZIKA, FILOZOFIE BYTÍ) – JSOUCNO, BYTÍ, EXISTENCE, JEV, OBECNÉ, TRANSCENDENTÁLNÍ, CELEK, SUBSTANCE, AKCIDENT, MATERIALISMUS, IDEALISMUS, TRVÁNÍ, POHYB, PROSTOR, ČAS.	22
ONTOLOGIE A JEJÍ UŽÍVANÉ POJMY	22
POVAHA SKUTEČNOSTI	24

ONTOLOGIE	24
JSOUCNO	25
JSOUCÍ	26
BYTÍ	26
SUBSTANCE	27
JEV (FENOMÉN)	27
ČAS	27
PROSTOR	27
KATEGORIE	27
RŮZNÁ FILOZOFICKÁ STANOVISKA	28
EXISTENCE	28
JEV	29
OBECNÉ	29
OBECNÝ POJEM	30
OBECNÉ A JEDNOTLIVÉ	30
TRANSCENDENTÁLNÍ	31
TRANSCENDENTÁLNÍ FILOZOFIE	32
CELEK	32
CELEK – ČÁST	33
ČÁST	34
CELISTVOST	34
CELOST	34
SUBSTANCE	35
AKCIDENS	35
KVALITA	36
KVANTITA	36
MATERIALISMUS	37
IDEALISMUS – 1	37
IDEALISMUS – 2	38
TRVÁNÍ	39
POHYB	39
PROSTOR	40
ČAS	41

5. GNOZELOGIE – POZNÁNÍ, SUBJEKT, OBJEKT, SKEPTICISMUS, EMPIRISMUS, RACIONALISMUS, SENZUALISMUS, AGNOSTICISMUS, ZKUŠENOST.	43
GNOZELOGIE A JEJÍ UŽÍVANÉ POJMY	43
GNOZELOGIE	44
TEORIE POZNÁNÍ – 1	44
POZNÁNÍ – 2	45
POZNÁNÍ – 3	46
SUBJEKT – 1	47
SUBJEKT – 2	48

OBJEKT – 1	49
OBJEKT – 2	49
OBJEKT A SUBJEKT – 3	50
SKEPTICISMUS – 1	50
SKEPTICISMUS – 2	51
EMPIRISMUS -1	51
EMPIRISMUS - 2	52
RACIONALISMUS – 1	54
RACIONALISMUS – 2	55
SENZUALISMUS – 1	57
SENZUALISMUS – 2	57
AGNOSTICISMUS – 1	58
AGNOSTICISMUS – 2	58
ZKUŠENOST	58
EMPIRIE	60
6. FILOZOFICKÁ ANTROPOLOGIE – ČLOVĚK, PŘÍRODA, KULTURA, DĚJINY.	62
ANTROPOLOGIE	62
FILOZOFICKÁ ANTROPOLOGIE	62
ČLOVĚK – 1	63
ČLOVĚK – 2	63
PŘÍRODA – 1	65
PŘÍRODA – 2	65
PŘÍRODNÍ FILOZOFIE	66
KULTURA JAKO ZPŮSOB ŽIVOTA	67
KULTURA – 1	67
KULTURA - 2	68
KULTURA – 3	68
KULTURNÍ KONTAKT	69
DĚJINY FILOZOFIE	70
7. FILOZOFIE PŘÍRODY – PŘÍRODA A SVĚT.	71
8. FILOZOFICKÉ ŠKOLY A SMĚRY – POZITIVISMUS, IRACIONALISMUS, FILOZOFIE ŽIVOTA, PRAGMATISMUS, FENOMENOLOGIE, HERMENEUTIKA, STRUKTURALISMUS, EXISTENCIALISMUS, VOLUNTARISMUS	75
POZITIVISMUS – 1	75
POZITIVISMUS – 2	75
POZITIVISMUS – 3	76
IRACIONALISMUS	78
FILOZOFIE ŽIVOTA	79
PRAGMATISMUS	81
FENOMENOLOGIE	83

HERMENEUTIKA	86
STRUKTURALISMUS	88
EXISTENCIALISMUS	89
VOLUNTARISMUS	91
ZÁVĚR FILOZOFIE A JEJÍ TERMINOLOGIE	93
FILOZOFICKÁ ANTROPOLOGIE	93
FILOZOFICKÁ VÍRA	93
FILOZOFIE	94
FILOZOFIE A NÁBOŽENSTVÍ	95
FILOZOFIE BYTÍ	96
FILOZOFIE DIALOGU	96
FILOZOFIE JAZYKA	97
FILOZOFIE PROCESU	97
FILOZOFIE PŘÍRODY	97
FILOZOFIE SUBJEKTIVITY	98
FILOZOFIE TECHNIKY	98
FILOZOFIE VĚDOMÍ	99
FILOZOFIE VĚDY	99
FILOZOFIE ŽIVOTA	99
ANALYTICKÁ FILOZOFIE	100
KRITICKÁ FILOZOFIE	100
PRAKTICKÁ FILOZOFIE	101
UNIVERZÁLNÍ FILOZOFIE	102
DOPORUČENÁ LITERATURA	103

1. Univerzum – celek, kosmos, svět. Univerzální filozofie.

Filozofie

Filozofie je systematická analýza a kritické zkoumání základních problémů, jakými jsou podstata hmoty, mysli, skutečnosti, jazyka, identity, „Já“, svobodná vůle, vnímání, kauzality, vědy, matematiky, času, prostoru a mravních soudů.

Filozofie usiluje o vidění celku světa ve všech souvislostech, snaží se vysvětlit náš život i jeho jednotlivé aspekty v tomto celku.

Filozofie je lidské kladení otázek po základu, smyslu, porozumění a osvětlení celku světa a místa člověka a ducha v něm.

Univerzálie

Ve scholastické filozofii jsou obecniny, tj. nejobecnější pojmy (idea, obecné a druhové pojmy, pravidla, kategorie, hodnoty, ontologické principy). Takzvaný spor o univerzálie vznikl již v rané scholastice okolo otázky, zda univerzálie mají samostatnou existenci mimo jednotlivé věci a nezávisle na nich (pojmový realismus; hlavní představitel Duns Scotus), nebo zda mají skutečnost jen ve spojení s jednotlivými věcmi a v nich (umírněný realismus;

hlavní představitelé Albert Veliký, Tomáš Akvinský), anebo zda se k nim dospívá teprve abstrakcí (nominalismus: stoupenci J. Roscellinus, W. Ockham).

Univerzalismus

Způsob posuzování zaměřený na celek, obecné (na rozdíl od jedinečného; individualismus) a zdůrazňující prvotnost celku před částmi; v užším smyslu zvláště filozofie a teorie společnosti O. Spanna.

Univerzální

Opak dílčího, částečného (partikulárního); v univerzálním se klade důraz na celek (celistvost, celostnost) před jednotlivým (jedinečným, zvláštním). Je třeba vidět specifickou dialektiku mezi univerzálním a partikulárním. G.W.F. Hegel spěl ve svém myšlení ke konkrétní univerzalitě.

Univerzum

Je svět jako celek skutečnosti, veškerenstvo, kosmos.

Definice se najdou u všech velkých filozofů, v nové době zejména u I. Kanta, A. Schopenhauera, F. Nietzscheho, L. Wittgensteina.

Univerzální filozofie

Je idea filozofie jako teorie všech teorií; filozofie v její univerzálnosti jako absolutní formální teorie poznání a vědy (transcendentální filozofie), která systematicky rozvíjí všechny zvláštní teorie.

Celistvost

Je vnitřní jednota spočívající v nezávislosti, autonomii objektu, jeho odlišnosti od okolí.

Celistvost je však relativní vlastnost objektu, protože ho nikdy nemůžeme zcela oddělit od jeho okolí.

Celost

Je každý věcný obsah (struktura), vnitřně rozčleněný, spojující různé prvky a zároveň reprezentující zvláště významový obsah (celek je více než suma jeho částí).

Pojem celosti je znám již v antice; jako pojem protilehlý k bezvztahnému nakupení prvků má ve vědě velkou heuristickou hodnotu, zvláště v oblasti organického a speciálně v oblasti duševna; uplatnil se v psychologii, poté také v biologii, medicíně, sociologii a pedagogice.

Kosmos – 1

V antické řecké přírodní filozofii výraz pro harmonické uspořádání vesmíru v protikladu k neuspořádanému chaosu; často předmět různých přírodně filozofických spekulací; také synonymum pro vesmír.

Řád, svět, veškerenstvo, uspořádání. Lze v něm rozlišit božské a přírodní, světské bytí.

Kosmos – 2

(řec. kosmos, řád celku, vyváženost, harmonie, uspořádání) původně smysluplně rozčleněné řadění, výsledek rozkazu, příkazu; tedy pojem užívaný ve vojensko-politické oblasti (Herodotos).

Svět – 1

Jednak soubor, celek vnější hmotné skutečnosti (vnější svět), jednak pojem úzce spjatý se způsoby lidské existence, v tomto smyslu jej rozvíjí fenomenologie, existenciální filozofie a filozofická antropologie.